תלמוד בבלי · אחרונים · פני יהושע

פני יהושע על יומא

רבי יעקב יהושע פלק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני יהושע על יומא

רבי יעקב יהושע פלק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-יהושע-על-יומא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 10
דף ו. 11
דף ו: 13
דף י. 14
דף י: 17
דף יד: 19

דף ב.

שבעת ימים פרק ראשון

במשנה שבעת ימים קודם יום הכיפורים כו' וכתבו התוספת יש מקומות ששונה המנין ברישא כו' עד סוף הדיבור. וכן הוא בת"י ע"ש. והנלע"ד ליישב כשנדקדק עוד לשון התנא שאמר שבעת ימים ולא אמר שבעה ימים כדאשכחן בלשון המשנה טובא אע"כ דהתנא אקרא קאי למאן דיליף פרישת כה"ג ביה"כ ממילואים והתם כתיב מפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים ואגב אורחא שמעינן מלשון זה שאלו שבעת הימים היו דבוקים בלי הפסק יומם ולילה כדאשכחן במילואים דכתיב בהדיא יומם ולילה וע"ז מורה הלשון שבעת ימים שהוא לשון דבוק כנודע משא"כ אילו היה שונה שבעה ימים הו"א שלא היו דבוקים ולא היה פורש מביתו אלא בכל יום ובלילה היה שב לביתו אע"ג דלפי האמת מסקינן דביתו זו אשתו היה פורש ממנה שלא יבוא עליה ותמצא נדה וא"כ עיקר פרישה זו היינו בלילה דלאו אורחא לשמושי ביממא מ"מ איכא למיטעי ממש ולומר דביתו היינו ביתו ממש משום התבודדות ופרישה לקדושה וכיון דלילה עת שינה היא תו לא צריך מש"ה תני שבעת ימים בלשון קצרה לאשמעינן שהיו רצופים יומם ולילה וממילא שמעינן דביתו זו אשתו. נמצא דלפ"ז שפיר שייך למיתני מנינא ברישא דכיון דקאי אקרא ואלו שבעת הימים הם ידועים לענין פרישת מילואים מש"ה קאמר שפיר שאותן שבעת הימים של פרישה עצמן צריכין ג"כ להיות ביה"כ. וכה"ג א"ש נמי דתני אור לי"ד בודקין כיון די"ד מבואר בקרא אך ביום הראשון דמעיקרא משמע משא"כ באינך שאין עיקר היום ידוע שייך למיתני גוף הענין ברישא ודוק היטב:

בתוס' בד"ה וחכמים אומרים א"כ אין לדבר סוף כו' האי חששא בעלמא כו' כי מסתמא ימצאו הרבה שיהיו ראוין לעבודת י"כ עכ"ל. והקשה מהרש"א כיון דמשום האי טעמא דימצאו הרבה לא הוי רק חששא בעלמא א"כ גבי מתקינין לו אשה אחרת נמי לא הוי רק חששא בעלמא כיון שימצאו הרבה כהנים שיש להם נשים ולמה כתב דכפרת ישראל תלוי בזה טפי מהכא לגבי טומאה עכ"ל והניח בצ"ע ואני בעניי גברא רבא חזינא ותיובתא לא חזינא דודאי יפה כתבו דלפי שכפרת ישראל תלוי בזה מש"ה ראויה היא אותה כפרה להיות ע"י כה"ג האמיתי ונמשח ונתרבה ומש"ה הא דמתקינן לו אשה אחרת לא הוי חששא בעלמא אלא מעלה גדולה שיעבוד הכה"ג האמיתי ביה"כ מה שאין כן האי חששא דמתקינין לו כהן אחר משום טומאה לא שייך למימר אם כן אין לדבר סוף שהרי אם ימצא פסול בכהן גדול האמיתי. תו ליכא למיחש שמא ימצא פסול גם כן

בשני שניתקן תחתיו שלישי ורביעי. דמאי שנא שני משלישי ורביעי כיון ששניהם אינן כה"ג ממש כן נראה לי ברור:

בגמרא תנן התם שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כו' עד מנא הני מילי. ולכאורה יש לתמוה דמייתי מעיקרא ברייתא דפרה ושקיל וטרי בה ובתר הכי מקשה מנה"מ ומעיקרא אמתני' דידן הו"ל לאקשויי ברישא מנה"מ והנראה בזה דאמתני' דהכא לא פסיקא ליה לאקשויי מנה"מ כיון דאפי' אי לא הוי רמיזא באורייתא אפ"ה היה צריך לפרוש מביתו משום מעלה דכ"ג שכפרת כל ישראל תלויה בו כמ"ש התוס' ופרישתו למקום קדושה לפני ולפנים מש"ה מייתי מעיקרא ברייתא דפרה דלא שייך האי טעמא ומש"ה יליף לה מקרא דצוה ה' לעשות לכפר ממילא מיתרצי נמי הך דמתניתין שפרישה זו היא ג"כ מן התורה וק"ל:

שם מפרישין כהן השורף את הפרה נראה לי דמה שהיו מפרישין כהן השורף טפי משאר כהנים העוסקין בפרה היינו משום דמאן דיליף לה הך פרישה ממילואים ודריש לעשות אלו מעשה פרה א"כ לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש דההיא עשיה היינו מעשה רבה שהיא השריפה משא"כ השוחט והמזה מדמה לא הוי אלא מעשה זוטא וכיוצא בזה נמצא בתוס' ישנים אלא שאם לזה נתכוונו לא אתי שפיר מה שהקשו תימא לרב דס"ל שחיטת פרה לדורות בכה"ג אמאי לא היו מפרישין אותו טפי מהשורף והעלו בגמגום ולמאי דפרישי' אין מקום לקושיא זו והנראה מדבריהם דאפ"ה משמע להו לאוקמי טפי קרא דלעשות בשוחט שהוא בכה"ג דלפ"ז הוי פרה דומיא די"כ דדרשינן מלכפר דהיינו נמי דוקא בכה"ג. אמנם לדעתי יש ליישב ולומר דשחיטת הפרה והזאת דמה כיון שהיא בחוץ לא דמי כלל למילואים ולא לעבודת יה"כ ששחיטתן והזאת דמן היה בפנים משא"כ לענין שריפתה הוי שפיר דומיא דמילואים ויה"כ דאשכחן בהו שריפת החטאת בחוץ וכש"כ דא"ש למ"ד דבפרה לא הוי אלא מעלה בעלמא דנראה דלא שייכי הנך מעלות שעשו בפרה אלא בענין שריפתה שממנה נעשה האפר שעיקר הזאה לטהר טמאים ואותו אפר אשכחן דאיקרי עפר שריפת החטאת ובכה"ג היתה מחלוקת הצדוקין וכמו שאבאר בסמוך:

שם דתנן מטמאין היו הכהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקי' כו' כאן ג"כ יש לדקדק למה היו מטמאין הכהן השורף את הפרה טפי מכהן השוחט ומזה דמה ונראה לי ליישב ג"כ על דרך שכתבתי בסמוך דאפשר דצדוקין גופייהו לא נחלקו לומר דטבול יום פסול בפרה אלא משריפת הפרה ואילך דמההיא שעתא הוי כל מעשיה בשביל אפר החטאת והזאת דמי חטאת וכיון שהצדוקין דורשין והזה הטהור על הטמא היינו

טהור מעליא ומדאשכחן נמי שהאפר נקרא עפר שריפת החטאת והמים נקראין ג"כ מי נדה חטאת היא מש"ה משמע להו דטבול יום פסול בכל אלו כמו בחטאת משא"כ בשחיטתה והזאת דמה שהיה בחוץ ולא אשכחן נמי דכתיב בהו לשון חטאת נראה דהצדוקין ג"כ מודין דטבול יום כשר בהו אפשר דס"ל דאפילו טמא גמור כשר בהן דלא חשיב עבודה כלל כיון שנעשה בחוץ והא דבעי כהן היינו דמידי דהוי כמראות נגעים דבעי כהן כדאמרי' בש"ס בכמה דוכתי אלא דודאי במה שהיו הצדוקין מקילין מלבן שלא כדברי חכמים לא היו משגיחין בהן כל עיקר ולא הוצרכו לעשות מעלה אלא דוקא בהך ענינא דטבול יום שהצדוקין היו מחמירין יותר מהחכמים מש"ה הוצרכו חכמים לעשותו ההיפך מדבריהם שיהא נעשה דוקא בטבול יום כן נראה לי ודו"ק:

שם שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית. לכאורה נראה דלפי סברת הצדוקין היו צריכין כמה כהנים לעניני הפרה דכל א' מעשה בפני עצמו הוא שהרי מקרא מלא הוא שכל העוסק בעבודה מעבודותיה טמא עד הערב וא"כ לדברי הצדוקין לא היו ראויים לעבודה אחרת שהיו טבולי יום וכ"ש ג"כ לדבריהם שבפרה הראשונה שנעשית ע"י אלעזר ואיתמר כבר היה להם כמה בנים שראוין לעבודה משא"כ לדברי חכמים שטבול יום כשר בהן היה יכול לעשות הכל באלעזר ואיתמר ופנחס לבדם והיו טובלים מן העבודה למעשה אחר כיון דטבול יום כשר בהן כך היה נראה לי לכאורה והארכתי בזה בדרושים ליישב הא דאמרינן במדרש שגם משה ואהרן היו מהמנין שבעה כהנים העוסקים בפרה ואין כאן מקומו להאריך:

אמנם לאחר העיון מצאתי שאין צורך לכל זה משום דבכמה משניות במס' פרה משמע דכל מי שנטמא ע"י עסק הפרה או נוגע במי חטאת אף שהיה בו טומאת ערב ונקרא טמא לכל דבר אפ"ה לענין עסק הפרה והזאת מי חטאת הוי טהור גמור אפי' בלא טבילה. אלא דמלשון התוספות בפסחים דף ס"ט בד"ה שמא יעבירנו לא משמע כן דאלת"ה אלא כדפרישית אין מקום לקושייתם שם וצ"ע בזה וגם בלשון הרמב"ם בפרק ראשון מהלכות פרה הלכה י"ג יש לי מקום עיון בענין זה דלכאורה משמע מלשונו כלשון התוספות בפסחים ע"ש ויבואר עוד לקמן בפרקין אי"ה ודו"ק:

שם אמר ר' מני כו' אמר ר' יוחנן כו' לעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יום הכיפורים. ויש לדקדק מאי משמע דלעשות אמעשה פרה קאי דבשלמא לכפר שפיר משמע דקאי איה"כ דשמא גרים דלכך נקרא יה"כ על שם כפרה ועוד דטובא אשכחן לשון לכפר ממש בפרשת קרבנות דיום הכיפורים משא"כ בפרה לא אשכחן כלל לשון לעשות ונהי דמסקינן בסמוך דמגזירה שוה דצוה צוה מוקמינן לה אפרה סוף סוף העיקר

חסר במימרא דר' יוחנן ומברייתא דלקמן דלא מייתי אלא לשון לעשות לחוד ולכאורה היה נראה ליישב לפי מה דפרישית בסמוך דאי מג"ש דצוה צוה אכתי לא הוי ידעינן דשייך הך פרישה בכהן השורף טפי מבשאר כהנים העוסקין בה ומש"ה מייתי קרא דלעשות דמינה ידעינן דאיירי בכהן השורף דהוי מעשה רבה כדפרישית אלא שעדיין כל זה אינו מספיק לכך נראה לענ"ד דעיקר מלתא דפרישת הפרה מפשטיה דקרא נמי משמע דכיון דכתיב ברישא דקרא ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד מלאת ימי מילואיכם וכתיב בתריה כאשר עשה ביום הזה וגו' והדר כתיב ופתח אהל מועד תשבו שבעת ימים וכבר פירש"י בחומש דפשטא של מקרא כאשר עשה ביום הזה שלא יצאו מפתח אוהל מועד ככה יעשו כל שבעת הימים ורבותינו דרשו לעשות אלו מעשה פרה כו' עכ"ל רש"י. ומלבד דקשיא לן דאכתי כולה קרא בתרא דופתח אהל מועד תשבו יתירה דכבר כתיב לא תצאו שבעת ימים. אלא דיותר קשה כיון דביום הראשון דמילואים אמר להם כאשר עשה ביום הזה תו לא הוי צריך למימר אלא ופתח אהל מועד תשבו ששת ימים כיון שכבר עבר יום א' מז' ימי הפרישה אע"כ דהאי לעשות אמעשה פרה קאי לפי מה שמבואר בכמה דוכתי והובא ברש"י בחומש וביום הראשון לחודש שהיה שמיני למילואים הוקם המשכן בשני לה נשרפה הפרה נמצא דלפ"ז א"ש שאמר להם משה ביום הראשון למילואים כאשר עשיתם ביום הזה שלא יצאתם מפתח אהל מועד ככה אתם צריכין לעשות עוד שבעה ימים לבד מההיא יומא דהיינו עד אחר שריפת הפרה שכיון שבודאי כן היה לפי האמת למ"ד דפרה בעי פרישה מדאורייתא שכן פסק הרמב"ם ז"ל בהל' פרה אדומה:

מיהו אכתי מההיא פשטא דקרא גופא לא הוי ידעינן להא מלתא כיון דהא דבשני לחודש נשרפה הפרה לא נזכר בקרא בפירוש ועוד דאכתי הוי מצינן למימר דבשביל הפרה לא הוצרך פרישה אלא יום א' דהיינו היום שלפניו דכיון דששה ימים הראשונים היו בשביל המילואים משא"כ לבתר דכתיב לעשות וכתיב נמי ג"ש דצוה צוה ממילא ידעינן דאמעשה פרה קאי וכבר אפשר דעיקר מלתא דבשני לו נשרפה הפרה אההיא דרשא דהכא גופא נמי סמיך. כן נראה לי נכון בעזרת האל ועוד יבואר לקמן בסוגיות שלפנינו ודו"ק היטב:

שם בשלמא כולה קרא בפרה לא מתוקם כו' פרה לאו בר כפרה היא. ואע"ג דבשילהי מ"ק דף כ"ח אמר ר' אמי למה נסמכה מיתת מרים לפ' פרה לומר לך מה פרה מכפרת כבר כתבו שם התוספות דפירושו שהיא מכפרת על מעשה העגל כדאמרינן במדרש כו' ע"ש ותמצא דלפ"ז משמע דהיינו פרה ראשונה דוקא שעשו ישראל וכמ"ש רש"י

בחומש פ' חוקת בשם ר' משה הדרשן ומשום כך לא היתה עבודתה ע"י אהרן שעשה את העגל. ולפ"ז כיון דע"כ הך ענינא דפרישה אדורות נמי קאי שפיר קאמר הכא פרה לאו בת כפרה היא והשתא א"ש נמי הא דמשמע הכא דאי הוי פרה בת כפרה הוי מוקי לתרוייהו אפרה ואכתי תרי קראי בפרה ל"ל דבשלמא לענין יה"כ יש ליישב כמ"ש התוס' וכמו שאפרש עוד משא"כ בפרה ולמאי דפרישית א"ש דודאי אי הוי כל הפרות בנות כפרה שפיר הוו איצטריכו תרוייהו דאי לעשות לחוד הו"א דאפי' השוחט ומזה את דמה נמי צריכין פרישה כמ"ש התוס' כיון דהנך עבודות שייכי טפי בשאר קרבנות ועוד דבהנך עבודות הוי דומיא דמילואים ויום הכיפורים מש"ה הוצרך למיכתב נמי לכפר דהא אי הוי פרה בת כפרה דהיינו לפי פשוטו במה שמטהרת טמאים א"כ לא שייך הא מלתא אלא משריפת הפרה ואילך שהאפר הוא המטהר ולא שחיטה והזאת דמה וכן לפי מדרשו שפירשו התוספות במ"ק דמה שמכפרת היינו על מעשה העגל והיינו דרשא דר' משה הדרשן שכתב רש"י בחומש לא שייך הך כפרה אלא משריפת הפרה ואילך שהוא כעין שריפת העגל ע"ש בפירש"י ותמצא שבכל הענינים הרמוזים לעגל לא הזכיר רבינו משה הדרשן שחיטה והזאת דמה אלא הכל כל מה ששייך לשריפת הפרה נמצא דשפיר הוו צריכי תרוייהו אלא כיון דלקושטא דמלתא לא אשכחן לשון לכפר ממש בפרשת פרה ולא אשכחן נמי כפרה דלדורות שמכפרת על העגל מש"ה קאמר שפיר פרה לאו בת כפרה היא כן נראה לי נכון ודו"ק:

דף ב:

גמרא ואימא צוה צוה דיה"כ כו' והקשו בתוספות דלישני א"כ כל הני קראי ל"ל והאריכו בזה ליישב. ולולי דבריהם היה נראה לפרש בפשיטות דאפ"ה מקשי שפיר דכיון דהנך לישני דשייכי בפרה שייכי נמי ביה"כ מש"ה לא משמע ליה לתלמודא לאוקמי בפרה משום יתורא לחוד כיון דפרה לא דמי כלל לא למילואים ולא לשארי קרבנות כדפרישית דלא הוי קדושת הגוף כלל ועוד נראה לי דלענין יה"כ לחוד נמי איצטריכו כל הנך לישני דאי לא הוי כתיב אלא כאשר עשה צוה ה' לכפר עליכם לא הוי שייך כלל לפרשו לענין פרישת הכהן אלא לשאר דברים השייכים האמורין במילואים שיהא נוהג ג"כ ביה"כ לדברים השייכים בקרבן עצמו שהם עיקר הכפרה ושייך בהם לשון לכפר מש"ה כתיב לעשות דהיינו בכהן העושה מעשה הכפרה ועוד דלשון לעשות דהכא היינו מעשה הפרישה עצמו ואפ"ה איצטריך נמי למיכתב צוה שהוא לשון זירוז מיד היום ולדורות

כדאיתא בקידושין ולאפוקי דלא נימא דיה"כ קמא או כה"ג קמא הוא דבעי פרישה כדאיתא לקמן. כן נראה לי לולי שהתוספות לא כתבו כן:

שם ואימא כפרה דקרבנות ופירש"י כגון קרבנות יחיד דכתיב בהו בכמה מקומות וכפר עליו הכהן עכ"ל. ויש מקשין דא"כ מה משני בגמרא מי ידעינן הי כהן דמתרמי ופירש"י והלא ע"י פייס היו עובדין כדאמרינן לקמן עכ"ל. ולקושטא דמלתא אשכחן לקמן דף כ"ו ע"ב במשנה במה דברים אמורים בקרבנות צבור אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב והיינו בלא פייס כמו שפירש"י בהדיא שם. אמנם לענ"ד לק"מ דודאי מה שפירש"י בלשון המקשה דכפרה דקרבנות היינו קרבנות יחיד אין כוונתו לומר דקרבנות יחיד דוקא בעי פרישה ולא קרבן צבור הא ודאי ליתא דהוי כיציבא בארעא כו' ועוד דהא בקרבנות צבור נמי כתיב לכפר דכתיב ושעיר אחד חטאת לכפר עליכם וכן מבואר להדיא בירושלמי דעיקר פרישה דקרא משמע לענין שעירי החטאת ע"ש אלא דעיקר כוונת רש"י דלפי סברת המקשה ודאי אפילו בקרבנות יחיד יש לומר דבעי פרישה כיון דכתיב ג"כ בלשון וכפר ולפ"ז משני הש"ס שפיר מי ידעינן הי כהן מתרמי והיינו כפירש"י הלא על ידי הפייס היו עובדין דהיינו בקרבנות הצבור וכיון דבקרבנות צבור לא שייך פרישה תו לית לן לפרש לכפר דקרא בקרבנות יחיד שלא יהא הטפל חמור מן העיקר ועוד דכתיב בה נמי בהדיא לשון לכפר כן נראה ברור. ועיין בספר משנה למלך:

בתוס' בד"ה ואימא כפרה דקרבנות פירוש דשאר קרבנות נמי כו' דהא יה"כ נמי פרישה דקרבנות הוא עכ"ל. ולולי דבריהם היה נראה לי דמשמע ליה לתלמודא טפי לאוקמי לכפר בשאר קרבנות שטעונין כמה כהנים וכשרים בין בכה"ג ובין בהדיוטות והוו דומיא דמילואים ממש שהיה פרישה נוהג באהרן ובניו משא"כ ביה"כ שלא היה נוהג אלא בכ"ג ועוד דבלא"ה ביה"כ כתיב בזאת יבא אהרן ודרשינן לקמן לענין פרישה כנ"ל ודו"ק:

שם וכ"ת לא ידעינן הי מינייהו אי חג המצות כו' אי חג הסוכות כו'. פי' דאע"ג דאכתי לא ידעינן בהנך תרתי הי מינייהו משום דבכל חד מינייהו יש צד לומר דעליה קאי מ"מ יש לומר שאין זה אלא חסרון ידיעה שלנו אבל התורה סמכה על אותה סברא דשייך ביה יותר לומר דעליה קאי דאי בחג המצות משום דפתח בה תחילה או שנאמר דאותה סברא דסוכה מרובה מצותיו עדיף טפי ולא דמי האי למה דאמרינן בשאר דוכתי שקולין הן ויבואו שניהם דהתם איירי שהמעלות שבכל א' מהצדדים שוין ממש לסברות שבגופם ודו"ק:

דף ג.

בגמרא פז"ר קש"ב פירש"י שבשמיני היו אומרין שיר לעצמו לפי שבחוה"מ היו אומרין הומבה"י בשביל מתנות עניים ועיין בתוס' שכתבו דמשמע במסכת סופרים שבשמיני היו אומרין למנצח על השמינית בבה"כ עכ"ל. ובכל זה לא נתיישב לי היטב לשון שיר לעצמו כיון שבכל שבעת ימי החג ג"כ היו אומרים בכל יום שיר בפני עצמו מיהו למאי דפרישית בפרק בתרא דר"ה גבי ונתקלקלו הלוים בשיר יש ליישב והיינו לפמ"ש שם דהומבה"י ושאר שיר שרגילין היינו בשעת קרבן מוסף דומיא דשבת שהיו אומרים הזי"ו ל"ך במוסף כדאיתא התם משא"כ בשעת תמיד של בין הערביים לא מצינו שהיו אומרין שיר מיוחד כמו בשבת ובר"ה וא"כ בשאר ימי הרגלים אפשר שהיו אומרים השיר של יום כמו בשחרית או שהיה שיר מיוחד בשל בין הערביים לכל ימי אותו הרגל והשתא לפ"ז א"ש דבשמיני עצרת היו אומרים בתמיד של בין הערבים שיר מיוחד דלמנצח על השמינית דלא שייך אלא בשמיני עצרת לחוד כן נראה לי נכון וע"ש בחידושי ר"ה:

דף ג:

בגמרא רבינא אמר דנין עבודה בכ"ג כו' ואיכא דאמרי דנין עבודה תחילה כו'. ולכאורה יש לתמוה אכולהו אמוראי דלעיל אמאי לא אמרי כרבינא דהא סברא פשוטה היא לומר כן מיהו למאי דפרישית לעיל א"ש דאדרבא עיקר סברת המקשה אמאי דקאמר ואימא כפרה דקרבנות או רגלים היינו משום דלא ניחא ליה לאוקמי לכפר ליום הכיפורים דלפ"ז לא שייך פרישה אלא בכ"ג לבד ולא הוי דומיא דמילואים שכמה כהנים היו טעונין פרישה אפי' הדיוטות ומש"ה שקיל וטרי מעיקרא בשינויא אחרינא ורבינא הוא דלא חייש לזו הקושיא כ"כ דטפי משמע ליה לאוקמי ליה"כ דהוי דומיא דמילואים להא מלתא דהיה עבודה בכ"ג או עבודה תחילה במקום כן נראה לי ודו"ק:

שם כי אתי רב דימי כו' ההיא דרבי' דכי אתי רבין כו' והקשו בתוס' ורבי יוחנן היאך פליג על רבי ישמעאל שהוא תנא ותירצו משום דאשכח ברייתא לקמן דתניא כוותיה ולא גרסינן בברייתא לעשות אלו מעשה פרה כו' וכתבו שכן משמע מתוך פירש"י לקמן ומיהו לקמן אבאר דאפשר דמל' רש"י לא מוכח מידי ותו דאפי' את"ל דגרסינן בברייתא לעשות לכפר אלו מעשה יה"כ אפ"ה מצינן למימר דמשום דתנא דברייתא במילי דיה"כ קאי משום הכי לא מייתי אלא דרשא דיה"כ לחוד וכבר כתבתי לעיל דלקושטא דמלתא פשטא דקרא דלעשות אפילו למאן דמוקי ליה בפרה אפ"ה קאי נמי איה"כ דפשטא

דלעשות היינו מעשה הפרישה וא"כ לפ"ז הדרא קושית התוספות לדוכתא האיך פליג על רבי יוחנן וגם תי' ב' שכתבו התוספות נראה דוחק:

והנה כבר היה מקום אתי ליישב ולומר דמאן דדריש לעשות לכפר איה"כ לחוד היינו משום דביה"כ אשכחן לשון עשיה ממש והיינו כדאשכחן בברייתא בזבחים ד' מ' ע"ב דדריש התם קרא דכתיב בפר עכו"ם ועשה כאשר עשה לפר מה ת"ל לפר לרבות פר יה"כ וכל מה שאמור בענין נמצא דלפ"ז דהוי עשיה ממש דלפני הצואה שהיא קיום המצוה משא"כ בפרה האדומה לא אשכחן ביה לשון עשיה ממש בקיום המצוה וא"כ מצינו למימר שפיר דר' יוחנן ס"ל כי האי תנא דהתם שהם דברי רבי ודוקא רבי ישמעאל דהכא דדריש תרתי היינו משום דאזיל לשיטתיה דהתם בזבחים פליג ר' ישמעאל עליה דר' וקאמר דלא איצטריך ופר לרבות יה"כ לכל מה שאמור בענין דבלא"ה אתיא בק"ו כדאיתא התם נמצא דלפ"ז דלא אשכחן לשון עשיה ממש ביה"כ משום הכי ניחא ליה טפי לאוקמיה לענין פרה מיהו לקמן דף ו' גבי מביתו למה פירש וטומאה דחויה בצבור אבאר בענין אחר יותר נכון ע"ש ותמצא נחת:

דף ו.

פיסקא מפרישין כ"ג מביתו למה מפרישין למה מפרישין כדאמרן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ה"ק מביתו למה פירש כו'. יש לדקדק תינח למאן דיליף פרישה דיה"כ מסיני שייך להקשות מביתו למה פירש וכמו שפרש"י שתבא אשתו עמו דאע"ג דמשה באותן הימים פירש מאשתו אפ"ה שאני משה דבלא"ה לעולם היה פורש משא"כ למאן דיליף ממילואים מאי מקשה מביתו למה פירש דהא ודאי במילואים היו אהרן ובניו פורשין מנשותיהם כיון שהיו יושבין בפתח אהל מועד שהיא קדושת עזרה ובעל קרי משתלח משם ואף שראיתי בתוס' ישנים דבירושלמי איכא למ"ד דבז' ימי מילואים היה מפרקין אותו בכל יום כמה שעות ובאותו זמן היה רשאי לילך לביתו ולשמש עם אשתו אפ"ה סתימת לשון סוגיא דגמרא שלנו לא משמע הכי. ולולי פרש"י והתוספות היה נראה לי לפרש דהא דמקשינן מביתו למה פירש לאו משום תשמיש קאמר שתבא אשתו עמו דאפילו אם נאמר דלישכה היתה בהר הבית במקום שבעל קרי יכול ליכנס לשם אפ"ה אין שום סברא לומר שיהא מותר לשמש מיטתו בהר הבית דאפילו ליכנס במנעליו ברגליו תנינן דאסור בהר הבית וכ"ש בפתח אהל מועד דמילואים ובשעת פרישתו לקדושה האיך יעלה על דעת לשמש שם. לכך היה נ"ל לפרש דהא דקאמר מביתו למה פירש תבוא אשתו עמו לאו משום תשמיש קשיא ליה אלא שתבא אשתו עמו ליחודי

בעלמא ובהך מילתא ודאי הוי פרישה קדושה יתירא שלא יבא להרהר באשה כדאמרינן בשילהי פירקין אינו דומה למי שיש לו פת בסלו וכמ"ש התוספות שם וע"ז משני שפיר דאפילו להתיחד אסור שמא יבא עליה ותמצא ספק נדה ויפסול לעבודה ביה"כ כן נ"ל נכון בעזה"י לולי שרש"י ותוספות לא פירשו כן:

מיהו שיטת רש"י יש לפרש על דרך זה שהרי לא הוזכר ענין תשמיש אלא לשון שכיבה וישיבה שאסורין בעזרת ישראל ומותרין במחנה לויה שהוא הר הבית כדאמרינן בעלמא שהמלך היה יושב בעזרת נשים אבל שיטת התוס' אי אפשר לפרש כן ודו"ק. ומה שיש לדקדק עוד בזה ובסוגיא דלקמן בסמוך לענין טומאה הותרה בצבור ובענין מזוזה תמצא בהשמטות בתוך שאר ליקוטי מסכת יומא בסוף המסכת:

לקוטים השייכים למסכת יומא

בתוס' בד"ה מביתו למה פירש פירש"י תבא אשתו עמו כו' וקשיא לן דנהי דלא קדישיא וכו' אלא יש לפרש מביתו למה פירש הוי לן למימר שיפרישוהו למחילה אחת וכו' עס"ה. וכבר כתבתי ליישב שיטת רש"י דהא דפריך מביתו למה פירש שתבא אשתו עמו לאו משום תשמיש איירי דודאי אסור לשמש שם כמ"ש התוס'. אלא דעיקר הקושיא מביתו למה פירש ר"ל שתבא אשתו עמו ליחודי בעלמא וכמ"ש באריכות אלא דהתוס' לא ניחא להו לפרש כן מש"ה הוצרכו לפרש יפרישוהו למחילה אחת בהר הבית כיון דמחילות לא נתקדשו ומותר לשמש שם. ונראה דמשמע להו דאע"ג דמחילות לא נתקדשו אפ"ה שפיר הוי הך פרישה דומיא דפרישת מלואים. שהיה פתח אהל מועד משום דלא בעינן דומיא ממש דהא התם בעזרה הוי והכא במחילות אלא דעיקר הקישא דפרישת יה"כ למלואים היינו שיהא מקום קדוש קצת. ועוד נראה דבלא"ה אפילו פרישה דמלואים באהרן ובניו נמי לא קפיד רחמנא שישבו שם לילה ויום ממש דאטו מי לא בעי עייל למחילות לסוך רגליהם ולעשות צרכיהם. אע"כ דאדרך ארעי לא קפיד רחמנא מש"ה משמע להו להתו' דלענין תשמיש נמי הוי לן למימר הכי. מיהו מלשון התוס' ישנים שכתבו בשם רבינו הזקן דקשיא ליה נמי בהא דמקשי מביתו למה פירש ול"ק דבעינן דומיא דאהרן ממש דע"כ היה צריך לפרוש מביתו וניחא ליה לפרש עפ"י שיטת הירושלמי דאיכא למ"ד דבמלואים נמי הא דכתיב יומם ולילה לאו דוקא כיון דבלילה היה המשכן מפורק אלא דעיקר פרישה הוי ביום ובלילה היינו בשעת עבודה כמ"ש ג"כ בריש מכילתין בשם הרמב"ן בפי' החומש. וא"כ לפ"ז נראה דלא נחית רבינו הזקן להך סברא שכתבתי כאן ודוק ועיין בסמוך:

דף ו:

עד שאתה מפרישו מטומאת ביתו נפרישהו מטומאת מת א"ר תחליפא משמיה דרבא זאת אומרת טומאת מת הותרה היא בצבור והקשו בתוספות תימא דבזבחים משמע להדיא דרבא גופיה אית ליה דטומאה דחויה היא בצבור ותירץ ר"י דרבא דשמעתין נמי זאת אומרת קאמר וליה לא ס"ל אלא כרבי לקמן דדחויה היא וע"ז כתבו התוס' דהוא דוחק גדול לומר דרבא לא ס"ל כסתם מתני' דמכילתין ולענ"ד צדקו דברי הר"י ואין כאן דוחק כלל והיינו לפי שיטת התוס'' ישנים שהביאו ג"כ משום ר"י הזקן דעיקר השקלא וטריא במאי דקאמר מביתו למה פירש היינו עפ"י הירושלמי דבמלואים גופא נמי אהרן לא היה פורש מאשתו בלילה דיומם ולילה ל"ד ומש"ה קאמר ריב"ב דטעמא דיה"כ היינו משום חשש ספק נדה וע"ז מקשה שפיר עד שמפרישו מטומאת ביתו נפרישהו מטומאת המת ואהא משני רבא זאת אומרת טומאת מת הותרה וכו' היינו אליבא דריב"ב ומכ"ש אליבא דר"ל דלא יליף לה פרישה דיה"כ ממלואים אלא מסיני וא"כ קשה הא בסיני ששה היו ואנן ז' תנן אע"כ היינו כריב"ב דחייש לטומאת ביתו וא"כ לר"ש ע"כ תנא דמתני' סבר דטומאה הותרה בצבור משא"כ לדידן אליבא דהלכתא דקי"ל כר"י לגבי דר"ל דעיקר פרישת יה"כ ילפינן ממלואים ממש והיינו משום דקושטא דמלתא דבמלואים היה פרישה ממש דיומם ולילה דוקא כדפרישית לעיל וכמו שאבאר עוד לקמן דף י' גבי מזוזה ואהרן וכו' ואהרן היה פורש מאשתו וה"ה יה"כ וא"כ לפ"ז תנא דידן לא חייש כלל לטומאת ביתו ולא לטומאת המת ושפיר קאמר רבא בזבחים דטומאה הותרה בצבור כנ"ל בעזה"י. ובענין זה יש לפרש ג"כ אף לפמ"ש בסמוך מסברא דנפשאי דהא דאמר מביתו למה פירש היינו ליחודי בעלמא היינו נמי דוקא למ"ד דאהרן גופא לא היה פורש כלל מאשתו בלילה מכש"כ שהיה מתיחד עמה משא"כ לקושטא דמלתא דבמלואים הוי פרישה גמורה דיומם ולילה דוקא ומכש"כ דהתם עיקר פרישה היתה לשמירת המשכן. וא"כ פשיטא דלא היו מתיחדים כלל עם נשותיהם בפתח אהל מועד וממילא דה"ה ביה"כ דצריך פרישה גמורה משא"כ רבי ישמעאל גופא שפיר מצי סבר כר"י ב"ב לקמן דלא בעינן דומיא דמילואים ממש כדאשכחן במלואים דלא הוי יום ולילה ממש וע"כ היינו דהקישא דמלואים אינו אלא לעיקר מלתא דפרישה כנ"ל נכון לענ"ד. ובזה נתיישב מה שהקשו תוס' לעיל דף ג' ע"ב בד"ה דרביה בהא דקאמר ר' יוחנן לעשות לכפר תרוייהו איה"כ קאי ולא אפרה והאיך פליג על ר' ישמעאל רביה והוא תנא ולמאי דפרישית לק"מ דודאי לר"י גופא פשיטא ליה טובא מסתמא דמתני' דהכא ודפרה דפרישת פרה אינו אלא מעלה בעלמא. דאי ס"ד דהוי דאורייתא כמו ביה"כ

ותרוייהו מכאשר עשה דכתיב במילואים הא ודאי ליתא דא"כ היה צריך שיהא פרישת שניהם במקום קדוש ממש דומיא דמילואים שהיה בפתח אהל מועד אלא ע"כ דפרישת פרה לא הוי אלא בעלמא וכמ"ש התוס' בהדיא לעיל בריש מכילתין בד"ה ומ"ש צפונה מזרחה. דלשכת בית האבן דפרה לא היה בה קדושה כמו לשכת פרהדרין וכן כתבו תוספות לקמן דף י' בד"ה חוץ מלשכת פרהדרין וליכא למימר דלא בעינן דומיא דמילואים ממש דהקישא לא אתי אלא לעיקר פרישה בלבד הא ודאי ליתא דאם כן ביה"כ גופא מביתו למה פירש תבא אשתו עמו במקום שמותר בתשמיש כמו שפירש ר"י הזקן ולא ניחא ליה לרבי יוחנן טעמא דחשש ספק נדה דא"כ יפרישוהו מטומאת מת דהא קיימא לן כמ"ד טומאה דחויה היא בצבור משא"כ לר' ישמעאל גופא שפיר מצי סבר דפרישת פרה נמי דאורייתא ולא איכפת ליה בשינוי מקום דלשכה משום דהיקישא דמילואים לא אתי אלא לעיקר פרישה והא דמפרישין אותו מביתו היינו משום חשש ספק נדה והא דלא מפרישין אותו מטומאת מת משום דס"ל הותרה היא בציבור כן נראה לי נכון ודו"ק:

דף י.

בגמרא ת"ר כל הלשכות שהיו במקדש לא היה להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין כו' אמר ר' יהודה כו' מ"ט דר' יהודה אמר רבה כו'. ולכאורה יש לתמוה טובא אהא דמקשה מ"ט דר"י טפי הוי ליה לאקשויי מ"ט דרבנן דמחייבי לשכת פרהדרין במזוזה ונהי דמקרי בית דירה לדידהו אפ"ה הא לקמן מייתי הש"ס ברייתא בדף הסמוך ע"ב דקאמר יכול שאני מרבה הר הבית ולשכות ועזרות ת"ל בית מה בית חול כו' יצאו אלו שהן קודש וא"כ אטו מי גרע לשכת פרהדרין לענין קדושה מהר הבית והתם ע"כ אפילו באותן הלשכות יש בהן בית דירה פטור מה"ט דקודש דאי בדלית בהן בית דירה פשיטא דפטור כדקתני התם לעיל מיניה דבעינן דומיא דבית מה בית מיוחד לדירה ובשלמא אברייתא גופיה דהכא ליכא לאקשויי מברייתא דהתם משום דאיכא למימר דהא דמחייב ת"ק דר"י בלשכת פרהדרין היינו מדרבנן משא"כ בסוגיא דשמעתין דקאמר מ"ט דר"י ומפרש רבה טעמיה משום דלא מיקרי בית משמע להדיא ממימרא דרבה ומכל השקלא וטריא דשמעתין דר"י ורבנן בחיובא דאורייתא פליגי וא"כ קשיא תרתי חדא מ"ט דת"ק דמחייב תיפוק ליה דהוי קודש ועוד אליבא דר"י אמאי איצטריך לאהדורי אטעמא דידיה ומוקי לה בכמה גווני ושקיל וטרי בהו טובא אמאי לא קאמר בפשיטות דפוטר מטעמא שהוא קודש מיהו לקושיא קמייתא אליבא דרבנן יש לתרץ לפי מה שראיתי בירושלמי דהך שמעתין דהך

מילתא דממעטינן הר הבית והלשכות מפני שהן קודש מייתי התם בברייתא אחריתא דמרבי לה בהדיא לחיובא מריבוי' דובשעריך מיהו סוגיא דשמעתין דלא מוקי לה בפשיטות פלוגתא דר"י ורבנן בהך פלגותא גופיה אי מרבינן קודש מריבויא דובשעריך או ממיעוטא דביתך כדמוקי לה בירושלמי ע"כ דלא נחית להכי א"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלכל השקלא וטריא דשמעתין אכתי קשה מ"ט דרבנן דמחייבי מדאורייתא וכ"ש דקשה בהא דמהדר אטעמיה דר"י ושקיל וטרי בה טובא והיה נ"ל ליישב לפי מה שכתבתי לעיל בחבורי בסוגיא דמביתו למה פירש דהא דילפינן (עיקר מילתא דפרישה) פרישת יוה"כ ממילואים היינו לענין עיקר מילתא דפרישה לחוד משא"כ לענין מקום פרישה ליכא למילף ממילואים דהא התם הוי בפתח אהל מועד שהוא קדושת עזרה דאסור לישב ולישן שם משא"כ בלשכת פרהדרין שהותר לו לישב ולישן אלמא שלא נתקדשה בקדושת עזרה אלא משום מעלה בעלמא קבעוה במקום שיבא בו קדושה קצת כמ"ש התוס' להדיא לעיל דף ח' ע"ב ד"ה דאי רבי חנינא סגה"כ ע"ש א"כ לפ"ז תו לית לן לפרש טעמא דר"י דפוטר מפני שהוא קודש דאכתי היא גופא תקשי כיון דמדאורייתא הך פרישה לא בעי מקום קדוש אלא משום מעלה בעלמא ואטו משום הך מעלה מפקינן לכה"ג ממצות עשה דאורייתא הא קי"ל מזוזה חובת הדר היא וכתיב בה למען ירבו ימיכם כדאמרינן לקמן דף י"א ע"ב לענין ביהכ"נ וטפי הוי לן לקובעה סמוך להר הבית ולהתנות עליה שלא תקדש אלא ע"כ דטעמא דר"י דפוטר משום דלא מקרי בית דירה דכותיה אפילו במקום חול נמי פטור כך היה נראה לי אלא שאח"ז מצאתי ראיתי שהתוספות הקשו נמי אסוגיא דשמעתין דמהדר אטעמא דר"י ואמאי לא מפרש טעמא משום דירושלים לא נתחלקה לשבטים כדאמרינן לקמן בסוף הסוגיא וע"ז תירצו אי ס"ד דטעמא דר"י משום הכי הוא א"כ לא אתי שפיר והא דקאמר דלשכת פרהדרין גזירה היתה והיינו שלא יאמרו כה"ג חבוש כדמסיק ומאי גזירה שייך הכא כיון דכולי' ירושלים מיפטר ממזוזה זה תמצית לשון תוס' וא"כ לפ"ז ממילא נתיישב ג"כ הך קושיא קצת שהקשיתי בהא דלא מפרש טעמא דר"י מפני שהוא קודש דא"כ תו לא שייך הך גזירה דר"י ואין צורך למה שכתבתי אלא דאכתי קשה אלשון התוס' גופיא אדקשיא להו מירושלים דלא נתחלקה טפי הוי להו לאקשויי מהך ברייתא ערוכה דפוטר הר הבית מפני שהוא קודש וה"ל לתרץ כתירוצם דא"כ לא שייך הך גזירה וממילא נתיישב ג"כ הך קושיא דירושלים ומפני כך הוצרכתי ליישב מהך סברא שכתבתי דלא שייך הך טעמא דקודש לענין לשכת פרהדרין כל זה היה נראה לי לכאורה אמנם לאחר העיון שעינתי

בלשון הירושלמי ובלשון הרמב"ם הלכו' בה"כ נראה ליישב כל הסוגיא בענין אחר עיין עליו לקמן בהך ברייתא דהר הבית גופיה ודו"ק:

שם אמר רבה קסבר ר' יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית איתיביה אביי והכתיב והכתי את בית החורף כו' עד סוף הסוגיא. וקשיא לי טובא בהא דמשמע מסוגיא דשמעתין דאביי לית ליה כלל הך סברא דכל בית שאינו עשוי ואמאי הא בפ"ג דמעשרות משנה ערוכה שנינן ר' יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה והיינו שאינה קובעת למעשר ובשמעתין משמע דמעשר ומזוזה חדא היא לענין הך מילתא וא"כ תיקשי לאביי עלה דר' יוסי מהאי קרא דוהכיתי את בית החורף. והנלע"ד דודאי לאביי גופא שפיר יש לחלק בין מזוזה למעשר דבמעשר דתליא בבית דילפינן בפרק הפועלים מדכתיב בערתי הקדש מן הבית א"כ ודאי משמע דאיירי בבית גמור של רוב בני אדם שדרים בה כל ימות השנה ומש"ה קובעת משא"כ לענין מזוזה דכתיב נמי ובשעריך דמה"ט מרבינן כמה מילי לקמן בברייתא שערי חצירות ושערי מדינות ורפת ולולין ומתבן אלא דאפ"ה ממעטינן לקמן בברייתא בית אכסדרה ומרפסת משום דבעינן ובשעריך דומיא דבית א"כ מש"ה ס"ד דאביי דלענין מזוזה לא בעינן שיהא מיוחד לדירה תמיד כל ימות השנה דמכיון דאשכחן מיהא דבית החורף ובית הקיץ שם בית עליהן בשום דוכתא שפיר אית לן לרבויי במזוזה ומריבוי' דבשעריך ואהא משני רבה דכיון דבית סתמא לא איקרי תו לא מיקרי בית אף לענין מזוזה כי היכי דלא הוי לענין מעשר לר' יוסי א"כ לפ"ז שפיר מקשי ליה אביי ממתניתין דסוכת החג בחג דתני עלה רבי יהודא מחייב בעירוב ומזוזה א"כ קשיא דר"י אדר"י דהתם מדאורייתא איירי כדמסיק והשתא לפ"ז שוב אין מקום לקושית התוס' דלמאי דבעי למימר וכ"ת מדרבנן כ"ש דקשיא דרבנן אדרבנן ותירצו בדוחק לחלק בסברא כזו לענין מילי דאורייתא אבל לפי מאי דפרישית אין מקום לקושייתם כיון דאביי גופיה מודה דאיכא מיהו שום תנא דסובר דבעיא דוקא שיהא מיוחד לימות החמה ולימות הגשמים והיינו רבי יוסי דמעשרות וא"כ תו לא קשיא ליה דרבנן אדרבנן דהנך דמחייבי בלשכת פרהדרין היינו ת"ק דר"י דמעשרות דקאמר להדיא דאפילו סוכת היוצרים הפנימית חייבת במעשרות אע"ג שאינה מיוחדת ולא הוי נמי אלא דירת עראי קצת כדמשמע להדיא בפ"ק דסוכה דף ז' ע"ב במימרא דר' יהושע ב"ל משום ר"ח דמסיק הש"ס התם דאפילו פנימי לא קבוע ע"ש בפי' רש"י וא"כ כ"ש בלשכת פרהדרין שהוא בנין קבוע מש"ה חייב במזוזה אע"פ שאינו עשוי לבית דירה אלא לשבעה משא"כ הנך רבנן דפטרי בסוכת החג לענין מעשר היינו משום דבהא ס"ל כר' יוסי דקתני בהדיא ברישא דהך

מתניתין דכל שאינה עשויה לימות החמה ולימות הגשמים פטורה ומשמע דאפילו מדרבנן כי כולה לענין חיובא ופטורה דרבנן איירי כנ"ל נכון וע"ע בסמוך:

שם וכ"ת מדרבנן. נראה דאף למאי דבעי למימר דלשכת פרהדרין וסוכת החג לרבי יהודה חייבין מיהא במזוזה מדרבנן היינו דווקא כגון הנך דחשיבי טובא אבל בית החורף או בית הקיץ דעלמא פטורין מדרבנן דאלת"ה אדפליגי רבי יהודה ורבנן לענין סוכת החג טפי הוה להו לפלוגי בכל בית הקיץ או בית החורף דשכיחי טובא ובהכי הוי שפיר טפי לאשמעינן כחא דהתירא אליבא דהלכתא דרבנן פטרי במעשר ובמזוזה אפי' מדרבנן אפילו בהנך דקביע להו מיהת כל ימות החמה וכל ימות הגשמים וממילא ידעינן דפטרי רבנן סוכת החג שאינה אלא לשבעה אע"כ כדפרישית דאדרבא סוכת החג חשיבא טפי משום דלשבעה מיהא הוי בית קבוע דהא לר' יהודה סוכת קבע בעינן וכ"ש לשכת פרהדרין דקביע טובא והשתא א"ש טובא והא דמסיק הש"ס דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור והקשו בתוס' דבכמה דוכתי טובא אשכחן חיובא דרבנן לענין מעשר ולמאי דפרישית א"ש טובא דודאי מאן דחזי דאפילו בית הקיץ או בית החורף דשכיחי אין קובעין למעשר משום דלא קביעי לכל השנה וא"כ אם נתחייב בסוכת החג מדרבנן ודאי היינו משום דסוכת החג חשיבא טובא א"כ אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור דסבר מהאי טעמא גופא קובעת מדאורייתא כנ"ל נכון:

דף י:

בתוספות ד"ה דילמא אתי לאפרושי כו' תימא לי הא איכא טובא דמדאורייתא לא מחייב ורבנן גזרו בהן עכ"ל. ויש לתמוה טובא אלשון התוס' דמהדרי לאקשויי מכל הנך טפי ה"ל לאקשויי בפשיטות מהך מתני' גופא דסוכת החג בחג דמייתי לעיל וקאי התם אריש דמתני' דקתני איזהו חצר שחייב במעשרות כל שכלים נשמרים בתוכו ופליגי בה תנאי טובא וע"כ דהאי חיובא היינו מדרבנן לא מיבעיא לרבי ינאי דאמר בפרק הפועלים להדיא דאין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני הבית לאפוקי חצר דלא קבעה מדאורייתא אלא מדרבנן כמ"ש התוס' מכמה משניות דמייתי הש"ס בשילהי פרק המביא אלא אפילו לרבי יוחנן דפרק הפועלים אפ"ה אשכחן חצר מדרבנן כמ"ש התוס' מהך סוגיא גופיה משילהי פרק המביא וצ"ע ליישב ובפרק הפועלים הארכתי:

בגמרא אלא אמר אביי בשבעה כ"ע לא פליגי דמחייב כו' א"ל רבא והא סוכת החג בחג קתני ואלא אמר רבא כו' עד סוף הסוגיא. ופי' רש"י דעיקר מילתא דאביי אלשכת פרהדרין לחוד קאי ובאמת כן נראה מלשון הסוגיא דהא דקאמר מר סבר גזרינן ומ"ס לא

גזרינן אלשכת פרהדרין קאי ועוד מדמקשה ליה רבא והא סוכת החג בחג קתני והיא הך ברייתא גופיה דמייתי אביי לעיל אלא שהתוס' הקשו על פירושו וגירסתו דאכתי אביי גופא מעיקרא מאי קסבר דקאמר בשבעה כ"ע ל"פ דמחייב הא אשכחן להדיא דחכמים פטרי בסוכת החג בחג (ואי משמע ליה לאביי לחלק בין לשכת פרהדרין לסוכה א"כ מעיקרא מאי קשיא ליה) ועוד הקשו אלישנא דרבא גופיה דה"ל למימר לאביי דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא וכדאשכחן כה"ג טובא והאריכו בזה והביאו ג"כ גירסא אחרת ע"ש אמנם לפענ"ד אף שאיני כדאי אפ"ה תורה היא וללמוד אני צריך דשפיר יש לי לקיים פי' רש"י וגרסתו והיינו לא מיבעיא לפי מה שכתבתי בסמוך דלא שייך לאקשויי כלל דרבנן אדרבנן כיון דאשכחן דר' יוסי סבר בהאי משנה גופא דכל בית שאינו עשוי לימות הקיץ ולימות החורף פטורה והיינו מטעם דרבה דלעיל וא"כ לפ"ז לא איצטריך אביי לשנויי אלא מאי דקשיא ליה מעיקרא עליה דרבה מדר"י אדר"י משא"כ מדרבנן אדרבנן לא קשיא ליה מידי דהנך רבנן דפטרי היינו ר"י והא דקאמר הכא בשבעה כ"ע ל"פ דחייב האי כ"ע היינו ר' יהודה דלשכת פרהדרין ות"ק דידיה. דלית ליה דר"י ומש"ה לא קשיא ליה אהך סוגיא ממתני' דסוכת החג בחג דפטרי רבנן דהאי ר' יוסי היא אלא דבר מן דין נמי לא קשיא ליה לאביי כלל מהאי דסוכת החג בחג כיון דעיקר קושיא דאביי לרבה מקרא היינו למאי דבעי למימר דדירת שבעה לא מיקרי בית כלל מדאוריי' תו ליכא לחלק בין מזוזה למעשר ובין סוכה ללשכה משא"כ למאי דמסיק אביי בשבעה כ"ע ל"פ דחייב משום דליתא לרבה אליבא דר"י א"כ תו לא קשיא כלל מדרבנן אדרבנן דפטרי סוכת החג בחג דשפיר יש לחלק בין מעשר למזוזה כדפרישית דבמעשר בעינן בית גמור משא"כ במזוזה איכא לרבויי מובשעריך והא דקתני בברייתא רבי יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר לאו משום דרבנן פטרי כיון דרבנן דמתני' לא פליגי אבל לענין מעשר ואדרבה יש לומר כיון דלאוקימתיה דאביי מחייבי רבנן בלשכה אפילו בשאר ימות השנה גזירה אטו שבעה כל שכן די"ל דבסוכה מחייבי מיהא בז' ימי החג עכ"פ מדרבנן דהא זימנין סגיאין דעביד ליה דירת קבע דגזרינן סוכת עראי אטו דירת קבע דאתי למטעי ולומר משום שאינה אלא ז' פטרינן לה ועוד יש לחלק נמי בפשיטות בין סוכה ללשכה דסוכה דירת עראי משא"כ לשכת פרהדרין הוי דירת קבע נמצא דכל זה אליבא דאביי ואפ"ה איצטריך לאוקמי פלוגתא דלשכה בשאר ימות השנה משום דקשיא דר' יהודא אדר' יהודא כיון דמחייב בסוכה משום דלדידיה דירת קבע בעינן כ"ש דחייב בלשכה משא"כ לרבא לא משמע ליה כלל לאוקמי האי דחכמים פוטרין כר' יוסי כיון דקתני ברישא דהך משנה ר' יוסי אומר ועלה קתני סוכת החג בחג

ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין וע"כ דהנך חכמים לאו רבי יוסי היא מדרישא ר' יוסי סיפא לאו ר' יוסי ומדקתני נמי בל' חכמים וע"כ דהיינו חכמים היינו ת"ק דר"י והיינו ר"מ דסתם מתני' ר"מ ואשכחן לר"מ גופיה בפ"ק דסוכת יוצרים חייב נמי במזוזה וא"כ שפיר מקשה רבא לאביי והא סוכת החג בחג קתני והיינו דרבא סמך נמי אהך ברייתא דתני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר וממילא משמע דרבנן פטרי בכולהו ושפיר קשיא ליה דרבנן אדרבנן ואי משום דסוכה דירת עראי ולשכה דירת קבע א"כ מאי דוחקיה לאוקמי פלוגתא דר"י ורבנן בלשכה בשאר ימות השנה דשפיר מצית לאוקמי בשבעה והא דפטר ר"י היינו משום דדירת בע"כ לא שמה דירה כדמסיק רבא כנ"ל נכון בעזה"י ותן לחכם ויחכם עוד:

דף יד:

פיסקא מקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות אלמא קטורת ברישא ורמינהו מי שזכה בדישון כו' ופרש"י דג' משניות הן וכתבו התוס' דהא דמייתי הכא מתניתין דדישון מזבח הפנימי היינו דלא נטעה לומר דהקטרת ונרות דהתם במסכת תמיד איירי בשל בין הערביים משא"כ בדישון ליכא למיטעי. ולכאורה פירושם דחוק בזה דאדרבה בקטורת דבין הערביים כ"ע מודו דהוי קודם נרות כדאיתא לקמן בשמעתין מדכתיב אותו ועוד דאדרבה בדישון איכא למיטעי תדע שכן הוא שהרי לשיטת הרשב"א בתשובותיו סימן ש"ט וסימן ע"ט דמפרש באמת מתני' דפרק שני דתמיד לענין הקטרת ונרות דבין הערביים ע"כ מפרשינן אליביה דדישון מזבח הפנימי הוי נמי בבין הערביים כמו שכתב שם התוספת יום טוב ע"ש ולישנא דמתני' גופא הכי דייק דקתני מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם ויותר קשה אמאי לא מייתי נמי הכא מתני' דסדר תמיד לענין דם התמיד דמינה מוכח טפי דאיירי בשל שחרית ולמירמי נמי דם התמיד אדם התמיד כמו שהקשו בתוספות. ולכאורה היה נ"ל ליישב דהוצרך לאתויי הכא מילתא דדישון מזבח הפנימי דאל"כ לא הוי מצי לאקשויי מתני' אהדדי לענין קטורת ונרות דטעמא דתנא דמתניתין דהכא דקטרת והדר נרות היינו משום דקרא דבהטיבו את הנרות יקטירנה לא כמר דייק ולא כמר דייק כמו שאבאר בסמוך וא"כ הדבר מסור לחכמים וכמ"ש בתשובות הרשב"א ז"ל סימן ע"ט דסברות השואל כן לפי האמת דמדאורייתא ליכא קפידא להקדים הקטורת לנרות או איפכא אלא דעיקר כוונת הכתוב ששני אלו העבודות יהיו תכופות וסמוכות זו לזו ע"ש. וא"כ אף אנו נאמר כן עכ"פ לסברת המקשה ולפ"ז שהדבר מסור לחכמים אם כן ממילא דיש להקדים הקטורת

לנרות מטעמא דאין מעבירין על המצות דכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא כדאיתא לקמן דף ל"ג בטעמא דרבא לענין דדישון מזבח קודם לנרות ואע"ג דאפשר לחלק כיון שאין הקטורת מוכן בידו אפשר דלא חשיב אין מעבירין על המצות מ"מ כיון ששניהם שקולין מן התורה ודאי מסתבר להקדים וליתן בידו הקטורת כי היכי דמטא להיכל לא יעבור על המצות ועוד שהדי כיון שהוא עסוק בדם התמיד על גב המזבח הרי מוכן לפניו מקום המערכה שניה על הקטורת מיקרי שפיר אין מעבירין על המצות נמצא דהייתי אומר דכל זה לא שייך אלא דומיא דמתניתין שכה"ג היה עובד בעצמו כל העבודות באותן הימים משא"כ במתני' דסדר תמיד דקתני בהדיא שלכל עבודה היה כהן מיוחד מי שזכה ע"י פייס א"כ איכא למימר דלא שייך האי טעמא דאין מעבירין על המצות ומש"ה נרות קודמין לקטורת ומש"ה הוצרך המקשה לאתוי הכא משנה דדישון מזבח הפנימי דקודם לנרות וע"כ היינו כטעמא דרבא לקמן דאין מעבירין על המצות ולפ"ז מוכח להדיא דטעמא דאין מעבירין שייך אפילו בשני כהנים דכיון דבכהן א' צריך להקדים האי דפגע ברישא תו אין לשנות סדר העבודה בכדי אף בכהנים הרבה אם כן מקשה שפיר ממה נפשך:

והשתא לפ"ז ממילא רווחא שמעתא בהא דלא מקשה אהדדי מזריקת דם התמיד דהתם ודאי טעמא רבה איכא לאפלוגי דלכאורה לענין תמיד נמי שייך טעמא דאין מעבירין על המצות כיון דלעולם מקמי דעייל להיכל פגע במזבח ועבודת התמיד שהיה בעזרה אלא דאפ"ה בכל השנה היה צריך להקדים עבודת ההיכל דהיינו דישון הפנימי והנרות קודם התמיד כיון שא"א לשחוט התמיד עד שיפתחו דלתות ההיכל וא"כ אותן שהיו פותחין דלתות ההיכל אותן הכהנים עצמן היו מתעסקין בדישון מזבח והמנורה כדתנן להדיא במסכת תמיד שם דארבע כלים בידם שני מפתחות והטני והכוז. וא"כ היו עושין הכל על הסדר בהיכל דפגעו ברישא ואח"כ בעבודת התמיד משא"כ במתני' שהכ"ג היה עושה הכל מלבד פתיחות דלתות ההיכל שהכהן בעצמו ודאי לא היה פותח דלתות שערי מזרח וא"כ זריקה ברישא אבל מנרות וקטרת פריך שפיר וק"ל:

שם מאן תנא תמיד ר"ש איש המצפה הוא. עיין בתוס' שכתבו שרב הונא קיבל כו' ודבריהם דחוקים מאד ועוד אפילו במאי דמסקינן דמאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה הוא נמי יש לתמוה דאטו משום דר"ש איש המצפה פליג בחדא מילתא במסכת תמיד פליג אכולהו מסכת אף מאי דלא אדכר בהאי ענינא וסוגיא זו לא מצינו בש"ס. ולולי דבריהם היה נראה לי ליישב הסוגיא כמין חומר והיינו למאי דפרישית דלטעמא דאין מעבירין על המצות לעולם יש לזרוק דם התמיד תחילה ואח"כ קטורת ואחר

זה נרות כמתניתין בסדר יומא אלא דהוי קשיא ליה מתניתין דתמיד ובהא משני ר"ה שפיר מאן תנא תמיד ר"ש איש המצפה הוא והיינו למאי דסבירא ליה בברייתא בסמוך דנותן בתחילה מזרחית צפונית ואח"כ מערבית ואחר זה דרומית וקסבר רב הונא דהא דיהיב ברישא מזרחית צפונית מקמי מערבית דרומית ואיפכא הוי ליה למעבד שהרי עומד למטה על הרצפה וזרקו למרחוק צד הצפון וכשמסבב דרך ימין פגע ברישא בקרן מערבית דרומית אלא ע"כ דלית להו האי דכל הפינות כו' לענין זריקת התמיד וכן נראה לכאורה מפשט לשון רש"י שכתב בא לו לקרן מזרחית כו' ומשם מקיף והולך ובא לו לקרן מערבית דרומית משמע להדיא שלא היה חוזר לאחריו לצד ימין ולצד צפון אלא שמקיף כדרך ביאתו מצפון למזרח וממזרח לדרום ומדרום למערב ולפ"ז קשיא אדר"ש איש המצפה אי ס"ד דס"ל אין מעבירין על המצות א"כ אמאי קאמר נותן מערבית ואח"כ נותן דרומית איפכא הו"ל למימר נותן דרומה ואח"כ מערבה דהא בדרומה פגע ברישא אלא ע"כ דלית ליה אין מעבירין על המצות ומתוקמי שפיר מתני' דתמיד כוותיה ברישא נרות והדר קטורת כיון דפשטא דקרא משמע הכי ואתי שפיר נמי דקיהיב דם התמיד בסוף כיון דלית ליה אין מעבירין. וכל זה היינו למאי דס"ד השתא דנהי דס"ל לר"ש איש המצפה דבעינן למיהב בתמיד מעשה חטאת היינו בהא מילתא לחודא דפיסוק מתנות אבל כל שאר מילי לא משגחינן בחטאת כלל למיהב הזריקות כסדר שהיה מסדר בחטאת דשאני התם שהיה עולה בכבש משא"כ בתמיד דאיהו גופא עולה הוא ועומד בארץ וזורק למטה מחוט הסיקרא ועביד בה שפיר כמעשה עולה ולפ"ז מההכרח לומר דלית ליה לר"ש הא דאין מעבירין כו' כדפרישית:

והשתא מקשי שפיר והא איפכא שמעינן ליה כיון דתני בהדיא בברייתא ר"ש איש המצפה משנה בתמיד משמע דתנא דמתניתין בסדר מתנות גופא לאו ר"ש איש המצפה הוא ומדסיפא לאו ר"ש איש המצפה רישא נמי דלא כוותיה ואהא מסיק הש"ס אלא אמר ר"י מאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה הוא וכוונתו בזה לפרש טעמא דר"ש בסדר הזריקות כדמסיק הש"ס לקמן דאע"ג דעולה היא ועומד בארץ וזורק אפ"ה לענין סדר הזריקה בעינן למעבד כמעשה חטאת ולכך עביד וזורק מערבית ברישא ואחר כך דרומית. ולפ"ז כ"ש שקשה קושיית המקשה דלקמן כתב ברישא מערבית דרומית מקמי מזרחית צפונית אלא ע"כ כדמשני לקמן כו' ברישא בהאי פגע והיינו כפי' רש"י לקמן דאע"ג שעומד בארץ כיון דבחטאת שהוא עולה בכבש הוא דרך ימין יהבינן בתמיד נמי כסדר הזה נמצא למידין מזה דע"כ אית ליה לר"ש טעמא דאין מעבירין על המצות מש"ה מוקמינן שפיר מתניתין דסדר יומא כוותיה ומתני' דתמיד כרבנן וק"ל: